

Dacoló dóciak

Egy sikertelen szavazás utóélete

A nyolcszáz fős község sorsdöntő napokat él. Az itteni emberek saját bőrükön érzik, hogy az élet nem más, mint szüntelen változás. Ma már történelem, Dóc és Sándorfalva kilenc éve társközség. Meglepően friss még a seb, melyet az emberek nem tudnak, és nem is akarnak felejteni. Ha az utcán beszédbe elegyedik valakivel, vélt vagy valós sérelmek özönét hallom. Az ősi példa itt is igaz: a legszegényebb ország, a legmostohább táj népe, a nincstelen ember egyetlen kincse, amiből neki van a legtöbb — az önérték. Országos nekibuzdulás, jobbító szándék vezérelte közigazgatási-közoktatási reformunkat, ezt senki sem vonhatja kétségbe. Az ismert előnyök mellett a központosítás helyenként kényelmetlen mellékhatásokkal jár együtt: ügyes-bajos dolgokat intézni sűrűbben át kell járni Sándorfalvára, a felsős gyerekek nap mint nap utaznak, mivel helyben csak az alsó tagozat maradt az iskolából. Az utazás idő, pénz, fáradság, a gyerekek később ér haza, kevesebbet segít a ház körül. S most a falu termelőszövetkezete, a maradék önállóság újabb „bástyája” került végveszélybe.

Július 20-án közgyűlésre hívták a dóci Virágzó Tsz tagjait. Kényszerhelyzetben, demokratikus fórumon kellett dönteni a sándorfalvi Magyar-Lengyel Barátság Tsz-szel való egyesülésről, illetve beolvadásról. A 162 tagból 92-en jöttek össze, titkos szavazáson 51-en voksoltak igennel, 41-en mondtak nemet az előterjesztésre. Kérdés, hogy a távolmaradtak melyik táborát erősítették volna. A szükséges többség híján pathhelyzet alakult ki, jelenleg is tart az átmeneti állapot. A látszólagos változatlan csak egy újabb ütközet előtti erőgyűjtés, a lehetőségek újbóli átgondolásának keservesen nehéz időszaka.

A térszírodán az elnöki teendőket ellátó Kálmán Péter hatóságai megbízottal és Belovai Pál főkönyvelővel beszélgetünk. Először a főkönyvelőt kérdezem, mivel ő ismeri legjobban az előmenyeket.

— *Mi volt ennek a rendkívüli választásnak a közvetlen kiváltó oka?*

— Az 1983-as évet 5,8 millió forint veszteséggel zártuk, melyből 2 millió a korábban nagy port felverő juhpernek a szövetkezetet sújtó kármegosztásából adódik. Hárommillióra rúgott a forgóalaphiányunk, gazdálkodásunk pénzügyi fedezete megint nem elegendő voltunk ilyen nehéz helyzetben, a többi tíz veszteséges térsz azonban tiszta lappal indulhatott a 84-es esztendőnek, dotációval, vissza nem térítendő támogatással rendezték az adósságaikat. Nekünk a 3,2 milliós dotáció mellett hitelt kellett felvennünk. Jelenleg 8—10 milliónyi rövid lejáratú hitelállományunk mellett 10 milliós közleplejratú hitelt is igénybe kellett vennünk, amelyből 7 millió a 83-as évből származik. Ezeket a terheket, a 13 százalékos kamatot egy ekkora gazdaság nem tudja fedezni, ennyit nem lehet kigazdálkodni.

— *Ha jól értem, gazdaságuk csődbe jutott, és a felügyeleti szerveik úgy látták, közbe kell lépni.*

— Valóban, a tudunkra adták, eljött az ideje, hogy erősebb, jobban gazdálkodó szervezettel egyesüljünk. Ez a kijelölt szövetkezet a sándorfalvi Magyar-Lengyel Barátság Tsz.

— *Más nem is jöhetett szómitásba?*

— Körzetünkben a termelési eredményeket figyelembe véve, csak ők tudják vállalni ezt a terhet, a többinek elég a maga baja is. Egy ilyen lépésnél szükséges a partner fogadókészsége.

Kálmán Pétertől a mostani feladatáról érdeklődtem.

— *Mi a szerepe a hatósági megbízottak?*

— Az egyesülés feltétele a korábbi elnök lemondása volt, és mivel a szavazás döntés nélkül zárult, vezető nélkül maradtak. Népgazdasági érdek, hogy a szervezeti nehézségek és huzavonák idején is dolgozzanak az embe-

rek, a földet folyamatosan művelni kell. A minisztérium engem a munkák irányítására jelölt ki, hatvan napon belül ismét választást kell kitűznünk. Egyébként Sándorfalván főigazgató-vezetőként dolgozom, ebből is kitűnik, hogy fő feladatam a szakmai irányítás.

— *Az elmúlt hetekben milyen következtetéseket sikerült levonnia? Miért nem tudott ez idáig a saját lábán megállni, megerősödni a Virágzó Tsz?*

— Egy ilyen kedvezőtlen adottságú, területileg széttagolt, kizárólag növénytermesztéssel foglalkozó, viszonylag kis területen, ezer hektáron működő szövetkezet nem tudja eltartani ezt az apparátust. A tagok éves átlagkeresete 46 ezer forint, csak ötezerrel marad el a sokkal eredményesebben gazdálkodó sándorfalviakétól.

Kereszturi István sándorfalvi térszelnök elmondta, számukra sem öröm újabb terheket a nyakukba venni. Egyértelműen nehezteleni fogja gazdálkodásukat egy gyengébb adottságú terület feljavítása, az övékével azonos szintre hozása. A „házasság” csak úgy lehetséges, ha a „csárdás lánya” letérli az összes adósságot, és engedélyezik számukra a jobbik, a saját bérszínvonaluk alkalmazását. A problémák megoldásához a felső vezetés segítségét, megvevői körben rendezést ígért. Az új helyzetben a tevékenységük szakosítását tartják szükségesnek. Elképzelésük, hogy a dóci gépműhely épületében valósítják meg a már korábban tervezett, 6 millió forintos beruházásukat, a galvánüzemet. Attól, hogy az iroda Sándorfalvára kerülne, a dóci emberek munkájára továbbra is szükség lenne, senkinek sem kellene attól tartania, hogy földmifutóvá válik. Meggondolatlan ígéretekkel nenni nem lenne erkölcsös, de annyi bizonyos, anyagilag nem járnának rosszul, az itteni jobb bérszínvonal mellett a háztáji terményjuttatás is több. Igaz viszont, hogy a szervezett, intenzív és fegyelmezett munka követelmény, a mindennapok gyakorlatára.

Ács Ferenc nyugdíjas térsztag portáján serény munka folyik, a régi házat bővítik, modernizálják. Az udvarban fűrészgép sívít, a tetőn ácsmester kopácsol. Aki házat épít, bízik a jövőben. Kérdésemre azt válaszolja, bizony ő nem szégyelli kimondani, igennel szavazott. A háztájira nagy szüksége van a keveske nyúdíj mellett, nem hagyja veszni.

Kunzabó Jánosnak és feleségének több a mondanivalója, annál is inkább, mert az idős bácsi betegsége megakadályozta őket, hogy elmenjenek a múltkorai közgyűlésre. Nagyon remélik, a következő, döntő fordulóra már ők is eljutnak. Idős koruk ellenére, vagy éppen ezért, ők is látják, mekkora bajok voltak, és vannak itt.

— *Mióta megalakult a térsz, még nem volt igazi gazdája. A szervezők bevittük a jószágokat, most meg egy kacsa nem sok, annyi sincs. A szemünk láttára fogyott el az idők során minden. Érteni kell az itteni földelhez, mi annak idején tisztességgel megéltünk belőle. A régi világban sem boldogult, aki nem tartott jóságot. A terményt nem eladni kell, hanem feletetni az állatokkal, és akkor egész évben van pénz, nem olyan kiszolgáltatottja az ember a természet szélsőségeinek. A sándorfalvi elnökök gyerekkora óta ismerjük, most is erősekké, törekvő emberek tudjuk, régóta ilyenre lett volna szükségünk.*

A gépjáratóban Tóth Mihály műhelyvezetőt kerestem meg, aki az aktív dolgozók kételyeit foglalja össze:

— *Ha már egyesülni kell, miért nem engedik meg, hogy magunk válasszuk meg a partnert? A felügyeleti szerveknek hamarabb kellett volna közbe lépni, míg nem mérgesedett el ennyire a helyzet. Féltő, hogy itt, helyben nem mindenki fogja megtalálni a munkáját. Az eljárástól, utazástól én is tartok. Munka után mindenki rohan a háztájit művelni, nem mindegy, mikorra ér ki az ember a kis parcellájára,*

Répás Mihály párttitkár, akinek a szakmája kovács, szintén itt, a műhelyben, vagy a szárítóban tevékenykedik. Szavaiból kitűnik, sok még az ellentmondás.

— *Az lenne jó, ha maradna továbbra is önálló a szövetkezet, ne kelljen eljárni nap mint nap. Az embereket méginkább ingerli, hogy a legnagyobb dologidőben, aratáskor van ez a huzavona, a bizonytalanság. Megviseli a tagság idegeit ez az áldatlan állapot.*

Papp Imre vezetőségi tag szavai összecsengenek ezekkel a megállapításokkal. Neki egyéni tragédiája is nehezíti a helyzetét.

— *A feleségem nemrégiben váratlanul meghalt, kint, a térsz földjén. Azóta a házkörül munkák is idekötnek, nem szeretnék reggelente az út mellett ácsrogni. Mostanában az a hír járja, hogy a galvanizáló üzem sem kerül ide, mint ahogy korábban mondták. Erőszakosnak érzem ezt az eljárást, most már itt minden sándorfalvi lesz. Ha ezt megcsinálják velünk, nem maradok a térszben.*

Ismét a főkönyvelőt kérdezem.

— *Miért ilyen erős az emberek ellenállása, miért vétőzták meg a számukra javasolt megoldást, a beolvadást? Hiszen előtűk is ismert, milyen előnyökkel járna egy nyereségesebb gazdasághoz csatlakozni, ahol magasabb az átlagkereset, több a háztáji juttatás is.*

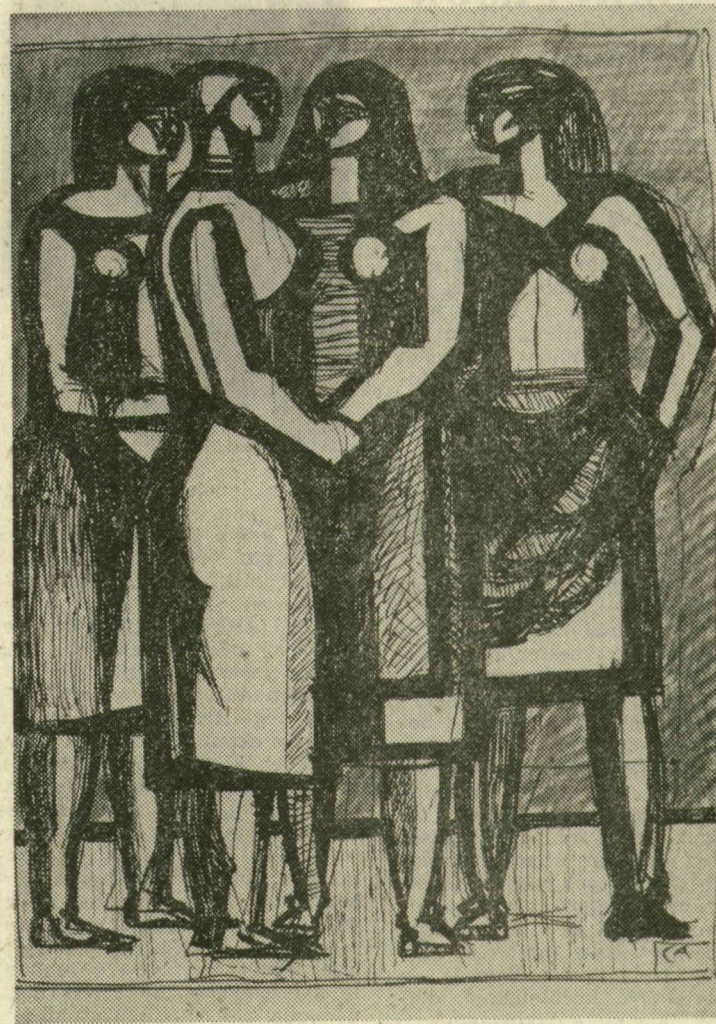
— *A tagok azt szeretnék, ha önállóak maradhatnának. A veszteséget úgyis előbb-utóbb ki fogja az állam egyenlíteni, akkor miért nem mi kapjuk ezt az összeget? Úgy vélik, csak egy erőskezű elnökre volna szükség, és boldogulnánk magunk is. Ennek az elnöknek az lenne a dolga, hogy megfelelő szakértelmű középvezetőket toborozzon, végrehajtsa a termékszerkezet-váltást, megszilárdítsa a munkafegyelmet, kivezesse ezt a kis közösséget a mostani, valóban tarthatatlan helyzetéből.*

— *A korábbi elnökök is ezzel a szándékkal kezdték el működésüket. Mi lenne a biztosíték, hogy ami a huszonnégy év alatt itt dolgozó tíz elnöknek nem sikerült, a tizenegyediknek éppen most sikerül, mikor ráadásul a működési feltételek is szigorodtak? Nem valószínű, hogy olyan csábító lehetőségeket tudnának ajánlani, hogy a jó szakemberek csapatostul idepartoljanak. Enélkül pedig az elnökváltás önmagában mit sem ér. Valószínű, elérkezett az az idő, amikor az állam, illetve a felügyeleti szervek nem hajlandók évről évre milliókat áldozni erre a szövetkezetre, hiszen ezeknek a beavatkozásoknak semmi eredményét nem látják. Tisztában vannak-e azzal, mi lesz a sorsuk, ha nem egyesülnek?*

— *Igen, az előkészítő munka során, a vezetőségi üléseken, közgyűléseken, munkahelyi közösségi üléseken elmondtuk, hiszen világosan értésünkre adták, ha sokáig makacsodunk, felszámolják a térszt. Sajnos, ez az az idő, hogy a környező gazdaságok maguk között felosztanák a területet, és ha az elárverezett értékeink nem fedeznék a veszteségeinket, a tartozások tagjaink között elosztva, azok MIL-lapjára kerülnek. Elveszne a háztáji, ami elsősorban a sorsuk további irányításában tehetetlen nyugdíjasokat sújtana. Az az egy hold földdarab, vagy annak megváltásaként adott 15 mázsa termény bizony a megélhetéshez nélkülözhetetlen.*

Ahogy a helybeliek megnyilatkozásaiából is kitűnik, elég nagy még a zavar, az előkészítés túlságosan rutinszerű lehetett, nem számított ezekre a sorkétű viszonyokra, megközelítési különbségekre. Igaz, később a kelletnél, de elengedhetetlenül szükséges most már világosan, szemtől szembe tisztázni egymás között a falu jövőjét. Bizonyára megszűnne sok alaptalan gyanakvás, félreértés. Ez a tüske nemcsak a térszre, hiszen az ellenállást olyan érzelmeik motiválják, melyek okai túlnőnek egy veszteségesen gazdálkodó szövetkezet problémáin. Talán nemcsak óhaj marad, hogy a dóci Virágzó — és a sándorfalvi Magyar-Lengyel Barátság Tsz a virágzó dóci—sándorfalvi barátság megtestesítője legyen.

TÓTH SZELES ISTVÁN

CZINDER ANTAL RAJZA

Donázy Kálmán

Óda egy generátorhoz

Ó mennyi csodás ragyogásba szökött ez a büszke valóság!
Ferde körökbe cikázva futó sugaras puha fények.
Kapcsol a tábla, s a sok kicsi lámpa piros, mint kertben a rózsák,
e lomha halomban atomhatalom van, s alkotni lobban a lényeg.
Surran a szíj-szalag, szüntelen így szalad, s víg dala csendül
a gépen,
szuszogó szelepek, robajos kerekek eme nagy, fura tömkelegében.
A fémek, a fények, a lét ütemének a roppant ritmusa reng itt,
dinamó duruzsol,
lila láng parazsol,
s kusza dróthuzalokba feszülve melengít.

Ó, te finom fémekbe takart gigantikus őskori állat!
Olajos kerekek, csavaros menetek szövedéke.
Lázás lendületednek e forró forgatagába merülve csodállak,
dinamód dohogó muzsikáján nem zeng más, csak a béke.

Óselemek buja bősze ereje, bűvös sugarak tömör ősz-deleje
feszül ebben a démoni vázban.
Ciklonok tomboló légi dühe, titánok romboló égi tüze
e gépben pihen leigáztan.

Minden kis porcika rajta remek, s mint nemes állat idegie remeg,
finomra csiszolt, noha masszív.
Árad az áram és percek alatt csupa életet ad, ahogy szerteszalad,
úgy lüktet e nagy csoda vas-szív.

Surranva kering a korong, a kerék, csak a külleln csillog a
fénykeverék,
e gépbe besűrül a munka.
Száz proletár apadt kóros ína helyiben robog, izzad e jó masina,
így robotolva javunkra.

Így hajtja a gépet a gyors dinamó, mint szorgos ezer kicsi
fürgé manó,
No de rajta csak, turbina rajta!
S míg csattog a szíj, s vele zeng az acél, csodálva erőd
delejét, íme kél
ajkunkon egy új ima-fajta.

Te a gép az erő vagy, az új Hatalom, de a Szellem az úr,
ami hat szabadon.
Hisszük és valljuk ezt szentül.
Most felszabadultan a járom alól, kereked zsvaján diadal
dala szól,
s az élet új himnusza zendül.

Hát fűtsön e szellem, ez új akarat és onts javakat, pazarold
sugarad,
a közé az erőd íme mától.
S a haszna is mind a tiéd, honi nép, akiért dübörög csak e
démoni gép
ez a büszke erős generátor!

